

४निन्दायाम् हेम० ५पहकलोले ईव्यसने ७दुदनीतौ च मेदि० उपरज्यते मिथ्यासम्बन्धेन सम्बध्यते ऽनेन करणे षञ् । आध्यासिकसम्बन्धेन सम्बद्धे ऽविशेषणभेदे । यथा षट्त्वोपरागेण पटभानम् । षटत्वं हि पटस्य आध्यासिकसम्बन्धेन सम्बद्धं विशेषणम् ।

उपराज अव्य० सामीप्ये ऽव्ययी० व्यच् समा० । १राज्ञः सामीप्ये उपगतो राजानं सादृश्येन अत्या० स० टच् समा० । २राजहस्ये त्रि० स्त्रियां ङीप् । ततः काश्या० भवार्थे षञ् (औपराजिकः तद्वत् त्रि० स्त्रियां ङीप् । तदर्थे जिठोऽपि रूपमेकं स्त्रियां ङ टाप् इति भेदः

उपराधय त्रि० उप+राध-णिच्-बा० य । उपसेवके । ततः ब्राह्मणा० भावे कर्मणि च ष्यञ् । औपराधय्य तद्वत् तत्कर्मणि च न० ।

उपराम पु० उप+रम-वञ् वा वृद्धिः । १उपरतौ २सृष्टौ ३निष्ठसौ ४संन्यासे च । अव्ययी० । ५रामसामीप्ये अव्य०

उपराव पु० उप+र-वञ् । समीपोच्चारितशब्दे

उपरि अव्य० ऊर्ध्व + रिच् उपदेशश्च । प्रथमापञ्चमोसप्तम्यन्तार्थे षत्तेः ऊर्ध्वं शब्दसार्थे । ऊर्ध्वं पुरम् ऊर्ध्वा वा वसतिः ऊर्ध्वात् पुरात् ऊर्ध्वायावा वसतेरागतः ऊर्ध्वं पुरे ऊर्ध्वायां वा वसतौ वसति इत्याद्यर्थे सर्वत्र उपरीत्येव । “तदुपर्यपि वादरायणः” शा० सू० । “नीचानाः स्युरपरि बुध्णमामन्” ऋ० १, २४, ७, “अधः खिदासीदुपरि खिदासीत् । १०, १२६, ५, “तत्पाणिमात्मोपरिपातुकन्त” नैष० । “त्ययासन्ने नयनमुपरिस्सन्दि शङ्के ष्टगाध्याः” मेघ० । “अथाङ्मुखस्योपरि पुष्पट्टिः” “परस्परस्योपरि पर्यचोयत” रघुः । “क्षित्वा मांसानि शस्त्रेण यद्विषोपरिजोभवेत्” सुश्रु० । “उपरिजतवज्रानि याचमानाम्” किरा० । “मिथ्या तत्सत्यादुपरिमुता भङ्गेन” यजु० ७, २, अथ सामीप्ये द्वित्वं उपर्युपरि समीपोर्ध्वे अव्य० “उपर्युपर्यन्मुमुचां वितानेः” माघः । “अभिसर्ज्यतसोःकार्या धिक्पुपर्यादिषु त्रिषु । द्वितीयान्नेडितानेषु तथान्यत्रापि दृश्यते” इत्युक्तेः तद्योगे सम्बन्धनि द्वितीया । “उपर्युपरि लोकं हरिः” सि० कौ० । उपर्युपरि गच्छन्तः शैलराजमुदङ्मुखाः” भा० आ० ४२४ अ० । बाहुलकात् कचिच्च । “उपर्युपरि बुद्धीनां चरन्तीश्वरबुद्धयः” ।

उपरिचर त्रि० उपरि+चर-ट । १ऊर्ध्वं चरे विहगादौ । २राजभेदे ङ० । स च वसुनामा चेदिदेशपतिः शक्रश्च जपूजा-

प्रवर्त्तकः । तस्येति षत्तं च भा० आ० ई३ अ० । “राजोपरिचरोनाम धर्मनित्योमहीपतिः” इत्युपक्रम्य ह-
टेन शक्रेण तस्मै आकाशगं विमानं दत्तं तत्र चरणादु-
परिचरनामेत्युक्तं यथा “देवोपभोग्यं दिव्यञ्च आकाशे
स्फाटिकं महत् । आकाशगं त्वं महत्तं विमानमुपपत्-
स्यते । त्वमेकः सर्वमर्त्येषु विमानवरमास्थितः । चरिष्य-
स्युपरिष्ठो हि देवो विप्रह्वानिव । ददामि ते वैजयन्तीं
मालामन्धानपङ्कजाम् । धारयिष्यति संपासे या त्वं
शस्त्रैरविकृतम् । लक्षणं चैतदेवेह भविता ते नराधिप ।
इन्द्रमासेति विख्यातं वन्यमप्रतिमं महत् । वैशम्पायन
उवाच । यद्विष्व वैष्णवीं तस्मै ददौ हतनिस्सदनः । इह-
प्रदानमिदं शिष्टानां प्रतिपालनीम् । तस्याः शक्रस्य
पूजार्थं भूमौ भूमिपतिस्तदा । प्रवेशं कारयामास गते
संवत्सरे तदा । ततः प्रभृति चाद्यापि यदेः क्षितिप-
सत्तमैः । प्रवेशः क्रियते राजन् । यथा तेन प्रवर्त्तितः ।
अपरेद्युक्ततस्तस्याः क्रियतेऽत्युच्छ्रयो नृपैः । अलङ्कृ-
तायाः पिटकैर्गन्धैर्माल्यैश्च भूषणैः । माल्यदामपरिचिप्रा
पिधिवत् क्रियतेऽपि च । मगवान् पूज्यते चाल हंस-
रूपेण शङ्करः । स्वयमेव गृहीतेन वसोः प्रीत्या महा-
त्मनः । स तां पूजां महेन्द्रस्तु दृष्ट्वा देवः क्षतां शुभाम् ।
वसुना राजसृष्ट्येन प्रीतिमानब्रवीत् प्रभुः । ये पूजयि-
ष्यन्ति नरा राजानच महं मम । कारयिष्यन्ति च सुदा
यथा चेदिपतिर्नृपः । तेषां श्रीविजयस्यैव सराङ्गाणां
भविष्यति । तेषां स्कीतो जनपदो मुदितश्च भविष्यति ।
एवं महात्मना तेन महेन्द्रेण नराधिपः । वसुः प्रीत्या
मधवता महाराजोऽभिसत्कृतः । उत्सवः कारयिष्यन्ति
सदा शक्रस्य ये नराः । भूमिरत्नादिभिर्हार्नैस्तथा पूज्या
भवन्ति ते । वरदानमहायज्ञैस्तथा शक्रोत्सवेन च ।
संपूजितो मधवता वसुसेदीश्वरो नृपः । पालयाम्भस
धर्मेण चेदिष्यः पृथिवीमिमाम् । इन्द्रप्रीत्या चेदिपति-
श्चकारेन्द्रमहं वसुः । पुत्राश्चास्य महावीर्याः पञ्चासञ्ज-
मितौजसः । नानाराज्येषु तान् पुत्रान् स सन्नाडभ्यषे-
चयत् । महारथो भागधानां विभुतो यो वृहद्रथः ।
पुत्रप्रपङ्कः कुशाम्बश्च यमाङ्गर्भणवाहनम् । मावेक्ष्य
यदुच्चैव राजन्यखापरिजितः । एते तस्य सुता राजाना-
जर्षभैरितेजसः । न्यवेशयन्नामभिः स्तैस्ते देशांश्च पुराणि
च । वासवाः पञ्च राजानः पृथग्वंशाश्च शाश्वताः ।
वसन्तमिन्द्रप्रासादे आकाशे स्फाटिके च तम् । उपतस्थु-